

Aktuální situace v oblasti ekologických osiv v ČR

Ing. Petr KONVALINA, Ph.D.
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Úvod: Ekologické zemědělství v ČR (31.12.2010)

- 3 517 registrovaných podniků
- 448 202 ha zemědělské půdy
- 10,55% výměry z celkové zemědělské půdy v ČR
- Orná půda = 12,26% (54 937 ha) v EZ

Úvod: Srovnání EZ v ČR a Rakousku

Tabulka 1: Vývoj ekologického zemědělství v jednotlivých letech.

Rok	Česká republika		Rakousko ¹⁾	
	Počet ekofarem	Celková plocha půdy zařazené v EZ v ha	Počet ekofarem	Celková plocha půdy zařazené v EZ v ha
1990	3	480	1539	21546
1995	181	14982	18546	260000
2000	563	165699	19027	429167
2005	829	254982	20391	479871
2010	3515	447767	22132	538210

Zdroj: MZe ČR a Lebensministerium 27.06.2011, ¹⁾ v Rakousku zařazeny podniky dle programu INVEKOS, celková výměra všech farem činí 543605 ha

Úvod: Srovnání EZ v ČR a Rakousku

Tabulka 2: Výměry v ha dle jednotlivých kultur k 31.12. 2010.

Kultura	ČR	Rakousko ¹⁾
Orná půda	54717	189056
z toho obilniny	24486	95569
z toho luskoviny	1785	12532
z toho okopaniny	283	4070
z toho olejnin a technické plodiny	2054	13064
z toho pícniny	21974	55068
z toho zelenina a byliny	1422	4794
z toho úhor	1621	3959
z toho ostatní ¹⁾	292	-
Trvalé travní porosty	369057	343163
Z toho louky a pastviny	369057	239229
Z toho vysokohorské pastviny	-	103934
Trvalé kultury	5939	5991
z toho ovocné sady	5127	2086
z toho vinice	803	3863
z toho ostatní	8	42
Ostatní plocha	18054	-
Rybníky	54	-
Celkem²⁾	447821	538210

Zdroj: Mze ČR a Lebensministerium; poznámka: ²⁾ Rozdíl mezi údaji MZe ČR a ÚZEI; ¹⁾ v Rakousku zařazený podniky dle programu INVEKOS

■ Orná půda

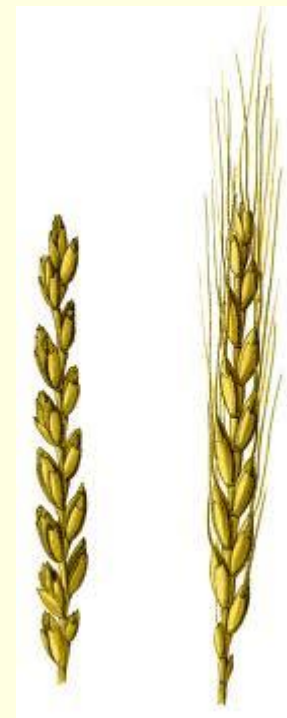
ČR = 54 717 ha

AT = 189 056 ha

■ Obilniny

ČR = 24 486 ha

AT = 95 569 ha

Úvod: Obilniny v EZ

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze (ha)	Ekologický režim (ha)	Celkem (ha)	Ekologická produkce (t)	Ekologické výnosy (t/ha)
Orná půda celkem	421	19 388,92	24 438,25	43 827,17	78 450,29	n.a.
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	265	9 670,58	14 863,94	24 534,52	43 745,72	2,94
Z toho: Pšenice obecná	127	2 248,18	3 018,72	5 266,90	9 491,15	3,14
Špalda	56	228,09	2 331,81	2 559,90	6 585,57	2,82
Žito	53	511,66	1 328,52	1 840,18	3 845,56	2,89
Ječmen	77	1 835,87	1 122,91	2 958,78	3 003,95	2,68
Oves	164	2 196,31	3 374,22	5 570,53	7 728,90	2,29
Tritikále	79	1 980,01	1 811,87	3 791,88	4 815,04	2,66
Kukuřice na zrno	7	276,09	906,06	1 182,15	6 151,00	6,79
Pohanka	25	113,44	476,52	589,96	974,40	2,04

Zdroj: Ročenka ekologické zemědělství v ČR 2009

Úvod: Obilniny v EZ

- Jarní vs. Ozimé obilniny
- 2009: 24534,52 ha (=56% orné půdy)
- Absence systému certifikace odrůd pro EZ!!!
- Struktura plodin: oves (23%), pšenice setá (22%), triticales (15%), ječmen (12%), špalda (10%)
- Nízký podíl ideálních obilnin pro EZ: pohanka (2%), žito (7%), jednozrnka, dvouzrnka?
- Výnosy – Pšenice setá (EZ = 3,14 t/ha; KZ = 5,29 t/ha) (EZ = 59% KZ)
- *Data 2009*

Legislativa: Osiva v EZ

Legislative: Osiva v EZ

- Council Regulation (EC) No. **834/2007**
- Commission Regulation (EC) No. **889/2008**

Legislativa: Osiva v EZ

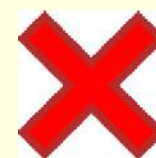
Article 12 Plant production rules (i) of No. 834/2007:

- **for the production of products other than seed and vegetative propagating material only organically produced seed and propagating material shall be used. To this end, the mother plant in the case of seeds and the parent plant in the case of vegetative propagating material shall have been produced in accordance with the rules laid down in this Regulation for at least one generation, or, in the case of perennial crops, two growing seasons;**

Legislativa: Kategorie osiv

- **Ekologické certifikované osivo**
- **Farmářské osivo**
- **Konveční nemořené osivo**

Legislativa: Podmínky použití osiv

---

1. Použití ekologického osiva a vegetativního rozmnožovacího materiálu

- Při běžném pěstování rostlin (mimo množení osiv) smí ekologický zemědělec použít pouze ekologicky vypěstované osivo. Matečná rostlina v případě osiva musí být pěstována a ošetřována v souladu s pravidly ekologického zemědělství (dále jen EZ) po dobu minimálně jedné generace.

Legislativa: Podmínky použití osiv

---

2. Použití osiva a vegetativního rozmnožovacího materiálu z přechodného období

- V případě, že nejsou dostupná osiva z ekologické produkce, lze používat osiva z produkční jednotky hospodařící v přechodném období (konverzi) na ekologické zemědělství.

Legislativa: Podmínky použití osiv

---

3. Informace o dostupnosti ekologicky certifikovaných osiv

- Nabídka ekologicky certifikovaného osiva je uvedena v „Databázi ekologických osiv“, která je dostupná na internetové adrese: <http://www.ukzuz.cz> v sekci „ekologické osivo“ (dále jen Databáze).
- Odrůda, která není v Databázi uvedena, se považuje za odrůdu, která není k dispozici

Legislativa: Podmínky použití osiv

---

4. Použití konvenčního osiva

- V případě, že není v nabídce ekologicky certifikované osivo, případně osivo z přechodného období, lze použít uznané osivo z konvenčního zemědělství. Konvenční osivo nesmí být namořené přípravky na ochranu rostlin jinými, než jsou povoleny pro ošetření osiva v EZ.

Legislativa: Podmínky použití osiv

---

5. Povolení k použití osiva z konvenční produkce je možné na základě udělené výjimky pokud:

- Žádný druh a odrůda není registrována v Databázi.
- Žádný hospodářský subjekt, který prodává osivo, není schopen dodat osivo před výsevem, přestože si jej uživatel objednal včas.
- Odrůda, kterou uživatel chce získat, není registrována v Databázi a uživatel prokáže, že žádná registrovaná odrůda téhož druhu není vhodná pro jeho podmínky.
- Výzkumné účely.

Legislativa: Podmínky použití osiv

---

6. Použití farmářského osiva

- Použití farmářského osiva (to znamená osivo vyrobené na vlastní ekofarmě) je povoleno bez udělení výjimky Odborem osiv a sadby ÚKZÚZ.
- Povinnost odvádět poplatky držiteli šlechtitelských práv, mimo malých pěstitelů (3,40–8,76 ha) - dle zákona 408/2000 Sb.

Legislativa: Podmínky použití osiv

---

7. Osiva GMO

- V ekologickém zemědělství nesmí být použito osivo GMO rostlin ani vypěstované z rodičovských GMO rostlin. Prakticky to znamená, že za GMO rozmnožovací materiál se považuje takový, který je označen, že pochází z GMO.

Legislativa: Podmínky použití osiv

8. Ošetření osiva před výsevem

- Osivo nesmí být chemicky ošetřené běžnými mořidly, kromě mimořádné výjimky, kdy ošetření veškerého osiva v dané oblasti vychází z nařízení SRS.
- Možné ošetření přípravkem schváleným v EZ (ČR to byl přípravek SUPRESIVIT® nebo pomocný rostlinný přípravek GLIOREX®). V Rakousku např.: CERALL® (nahá zrna) nebo CEDAMON® (pluchatá zrna).
- Další možnosti ošetření osiva na mechanickém principu (jako je horká voda, pára apod.) jsou povolené, diskutabilní je ale jejich účinnost.

Postup volby osiva na ekologické farmě

- Kvalitní osivo = vyšší výnos min. o 5 až 12%.
- Optimální druh a odrůda
- Po výběru odrůdy musí farmář zjistit, zda je na trhu dostupné ekologicky certifikované osivo?
- Databáze ekologických osiv, která je přístupná na internetových stránkách Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského v Brně (ÚKZÚZ):

<http://www.ukzuz.cz>

Postup volby osiva na ekologické farmě

ÚKZÚZ
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

→ Odrůdy → Osivo a sadba → Trvalé kultury → Krmiva → Hnojiva a půda → Živočišná výroba → Laboratoře

Osivo a sadba » **Ekologické osivo**

→ Vyhledat
Rozšířené vyhledávání

Certifikace
→ Osivo
→ Sadba brambor
→ OECD

Registrace a evidence
dodavatelů

Kontrolní činnost

Dovoz

Vývoz

Pověřování
→ Školení semenářských
laboratoří
→ Fotogalerie

Ekologické osivo
→ Výjimky na použití
konvenčního osiva v EZ

Kruhové testy
→ Systém kruhových testů

Osivo úředně nezapsaných
odrůd

Odbor osiv a sadby
→ Činnost oddělení OS
→ Zkušební laboratoř osiv a
sadby

Legislativa
Publikace
Prezentace
Kontakty

Ekologické osivo Tisk

Odbor osiv a sadby provádí v oblasti ekologického zemědělství následující činnosti:

1. vede databázi osiv pro ekologické zemědělství
2. uděluje výjimky na použití konvenčního osiva a sadby (včetně sadby brambor) v ekologickém zemědělství

Legislativní základ:

1. zákon č. 219/2003 Sb., o oběhu osiva a sadby, ve znění pozdějších předpisů
2. zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů
3. Nařízení Komise 889/2008

Dodavatelé zasílají změny v nabídce ekologických osiv pravidelně po každé větší změně v množství nabízeného osiva, v ozimé a jarní sezóně minimálně 1x měsíčně.

Kontaktní adresa:
ÚKZÚZ, odbor osiv a sadby
Za Opravnou 4
Praha 5 - Motol
150 06
e-mail: odbor.os@ukzuz.cz
tel.: 257 211 749
fax: 257 211 748

Uznané množitelské plochy ekologického osiva - stav k 2.8.2010 [PDF]

Obilniny - stav k 5.1.2012 [PDF]

Olejniny - stav k 15.7.2011 [PDF]

Pícniny - stav k 8.6.2011 [PDF]

Luskoviny - stav k 5.1.2012 [PDF]

Zeleniny, léčivé a kořeninové rostliny - stav k 5.1.2012 [PDF]

Nařízení Komise (ES) č. 889/2008 [PDF]

Postup volby osiva na ekologické farmě

Evidence osiva pro ekologické zemědělství ke dni 5.1.2012

Druh Latinsky/česky	Odrůda	Země registrace	Číslo partie	Kategorie	Množství kg	Dostupnost	Datum možné expedice	Kontrolní orgán	Dodavatel	
Triticum aestivum L. Pšenice ozimá	Bohemia	CZ	1-2166-70201-/02	C1	872	ČR	ihned	KEZ o.p.s.	PRO-BIO, obchodní společnost s r.o.	
Triticum aestivum L. Pšenice ozimá	Elly	CZ	1-2166-70203-/01	C1	6 200	ČR	ihned	KEZ o.p.s.	PRO-BIO, obchodní společnost s r.o.	Mořeno Polyversum
Triticum aestivum L. Pšenice jarní	Aranka	CZ	1-2166-70244/01	C1	18 730	ČR	ihned	KEZ o.p.s.	PRO-BIO, obchodní společnost s r.o.	Mořeno Polyversum
Secale cereale L. Žito ozimé	Aventino	CZ	1-2166-70211/01	C1	6 250	ČR	ihned	KEZ o.p.s.	PRO-BIO, obchodní společnost s r.o.	
Triticosecale Witm. Tritikale ozimé	Kinerit	CZ	1-2166-70213/01	C1	4 079	ČR	ihned	KEZ o.p.s.	PRO-BIO, obchodní společnost s r.o.	
Avena sativa L. Oves nahý	Saul	CZ	1-2166-70261/01	C2	11 700	ČR	ihned	KEZ o.p.s.	PRO-BIO, obchodní společnost s r.o.	Mořeno Polyversum
Triticum aestivum L. Pšenice ozimá	Pireneo	A		C1	25 000	ČR	16.9.2011	ABCERT AG	Harald interier s.r.o. www.ceskebiopotravinny.eu	
Triticum aestivum L. Pšenice setá ozimá	Dromos	DE	0-2412-00202/U/1	C2	17 720	ČR	ihned	ABCERT AG	PRODEJ-BIO s.r.o. Tel. 584 434023	Mořeno Polyversum

Postup volby osiva na ekologické farmě

- Pokud v databázi není v nabídce osivo zvolené odrůdy, nebo odrůdy takové, která by ji mohla adekvátně nahradit, smí ekologický zemědělec požádat o udělení výjimky na použití konvečního nemořené osiva (dále „výjimka“).
- Výjimku uděluje Odbor osiv a sadby ÚKZÚZ
- Možnost podat žádost elektronicky nebo klasicky

Postup volby osiva na ekologické farmě

- 1. Identifikace žadatele – název podniku, IČ, rodné číslo/datum narození, adresa žadatele
- 2. Botanický název druhu osiva
- 3. Množství osiva
- 4. Důvody pro udělení výjimky
- 5. Vegetační období, na které je výjimka požadována
- 6. Název kontrolní organizace, se kterou má žadatel uzavřenou smlouvu o kontrole
- 7. Podpis

Postup volby osiva na ekologické farmě

- <http://eagri.cz/public/web/mze/farmar/vyjimky-1>
- Žádost je možné vytvořit elektronicky (následně buď odeslání přes Datovou schránku nebo vytištění žádosti a zaslání poštou)

Adresy pro doručení žádosti o výjimku

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Odbor osiv a sadby

Za Opravnou 4

150 06 Praha 5 – Motol

Dotazníkové šetření a zpracování dostupných dat na téma:

AKTUÁLNÍ SITUACE NA TRHU S EKOLOGICKÝMI OSIVY V ČR

Cíl studie

- Analýza aktuální situace v oblasti nabídky a použití osiv v ČR.
- Použití jednotlivých kategorií osiv.
- Názory ekologických farmářů.

Zdroj dat

- Získaná data od ÚKZÚZ.
- **329 dotazníků** (2009-2010), návratnost činila **42%**.
- Vyhodnocení pomocí kontingenčních tabulek v programu Excel.

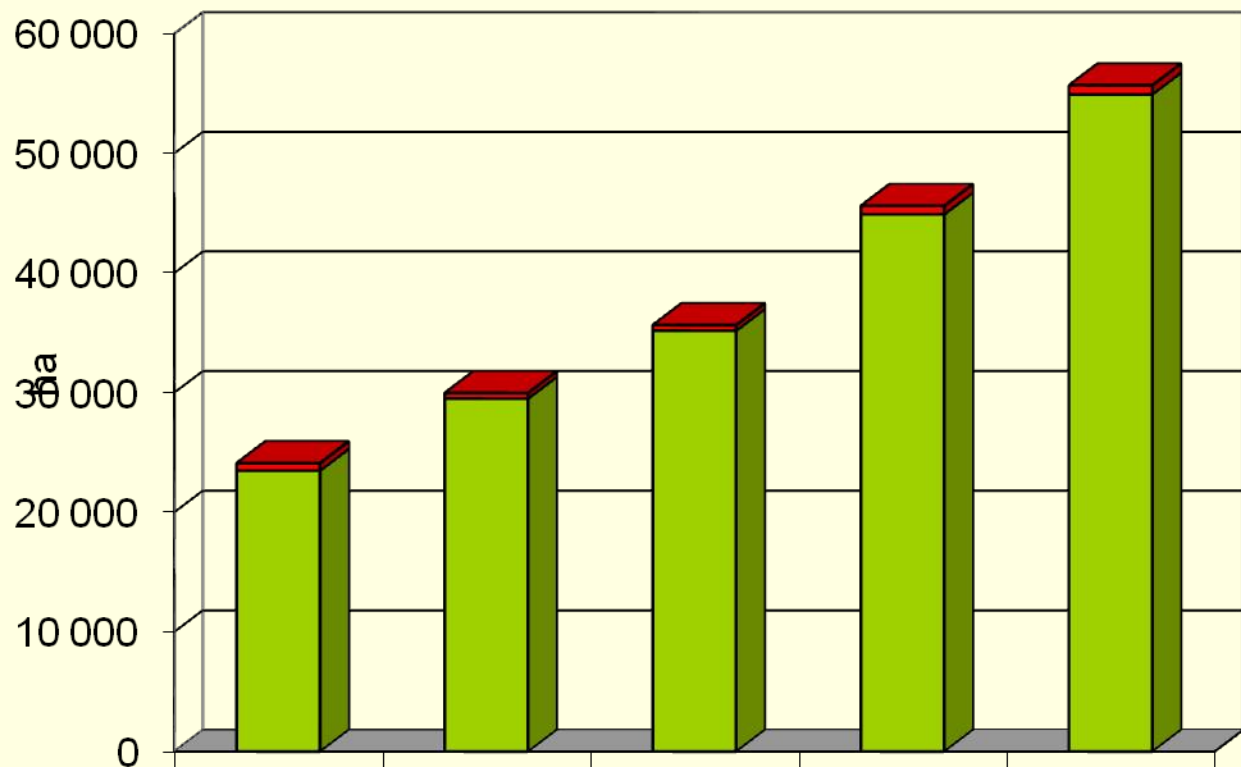

Výsledky

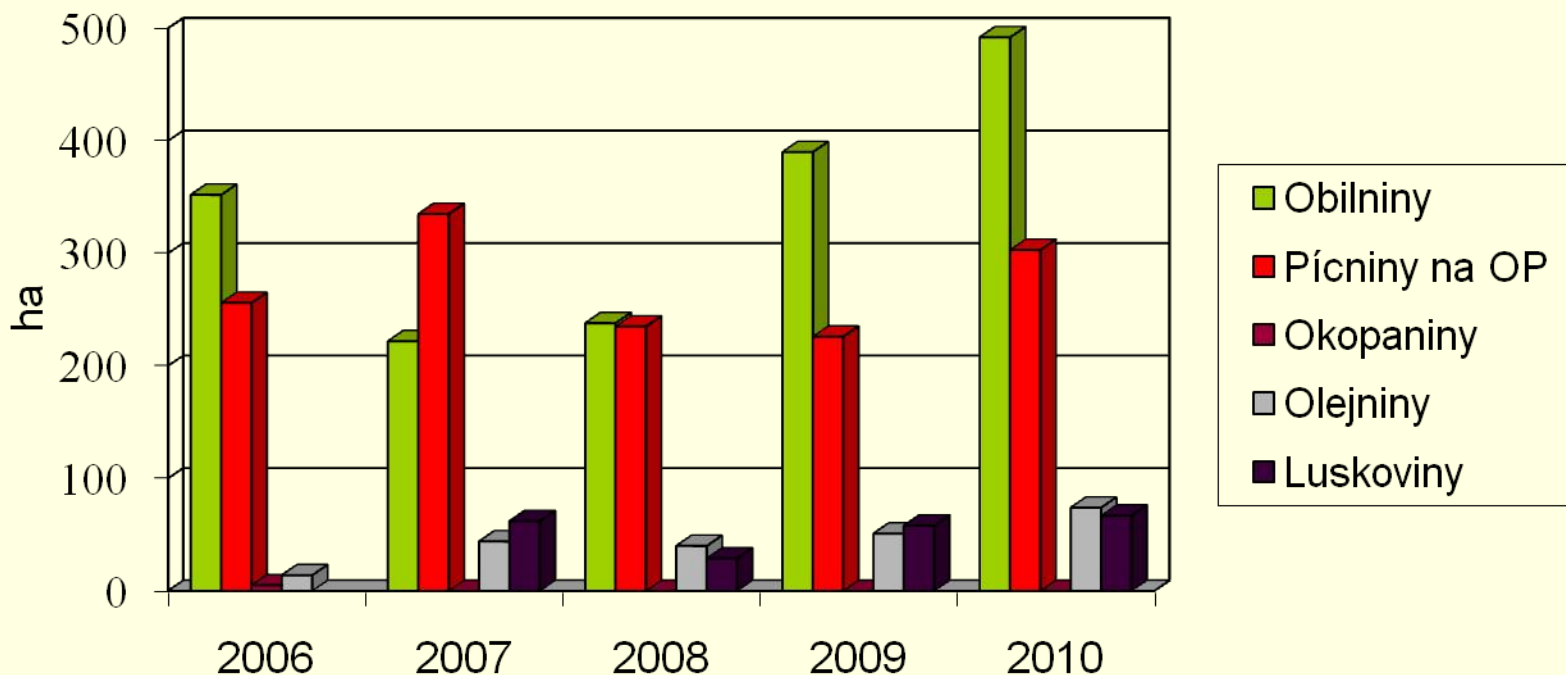
Výsledky: Vývoj množitelských ploch v ČR

	2006	2007	2008	2009	2010
■ Množitelské plochy (ha)	627	465	466	705	750
■ Orná půda (ha)	23 479	29 505	35 178	44 906	54 937

© Petr Konvalina, 2012, Aktuální situace v oblasti ekologických osiv v ČR

Výsledky: Množitelské plochy v ČR

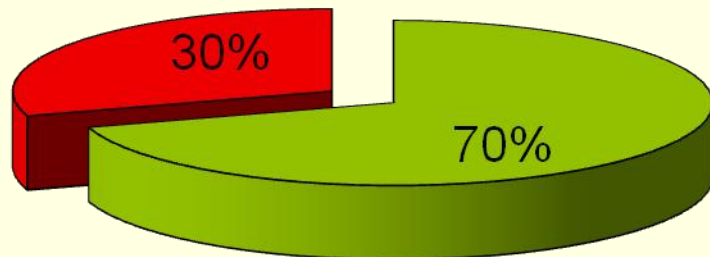
Výsledky: Množitelské plochy v ČR

Tabulka 1: Množitelské porosty a ekologické osivo v ČR

Druh	2008-2009				2009-2010				2010-2011 ²	
	Množitelské porosty		Certifikované osivo		Množitelské porosty		Certifikované osivo		Množitelské porosty	
	PO	ha	PO	t	PO	ha	PO	t	PO	ha
Pšenice ozimá	5	72	4	73	7	125	5	91	4	102
Pšenice jarní	1	13	1	23	-	-	-	-	1	15
Špalda	2	66	2	159	2	89	2	79	3	143
Jarní ječmen	2	21	1	21	2	26	-	-	3	20
Triticale	-	-	-	-	1	18	1	8	2	45
Ozimé žito	-	-	-	-	1	8	1	8	2	37
Nahý oves	2	28	2	23	2	34	2	28	1	15
Oves	2	27	-	-	2	50	2	40	2	44
Celkem	14	227	10	299	17	349	13	254	18	422

¹PO= počet odrůd; ²certifikované osivo nebylo dostupné

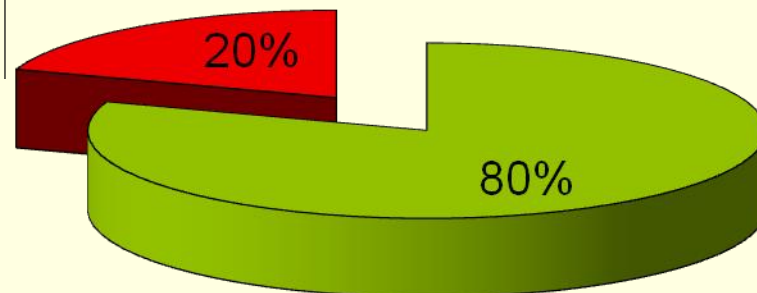
Výsledky: Produkce vs. potřeba (obilniny)

- Množitelské plochy (ha)
- Certifikované osivo (t)

2009

2008

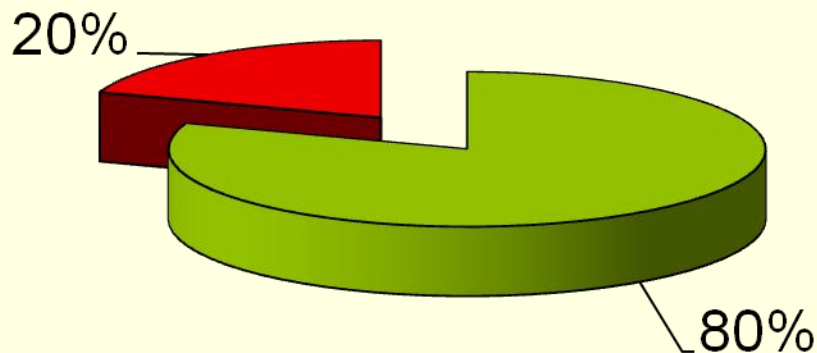

- Množitelské plochy (ha)
- Certifikované osivo (t)

Výsledky: Produkce vs. potřeba (obilniny)

Orientační výsevek 220 kg/ha, celková potřeba 5,008 t osiv pro pokrytí osevních ploch v daném roce.

■ Deficit množitelských ploch (ha)

■ Certifikované osivo (ha)

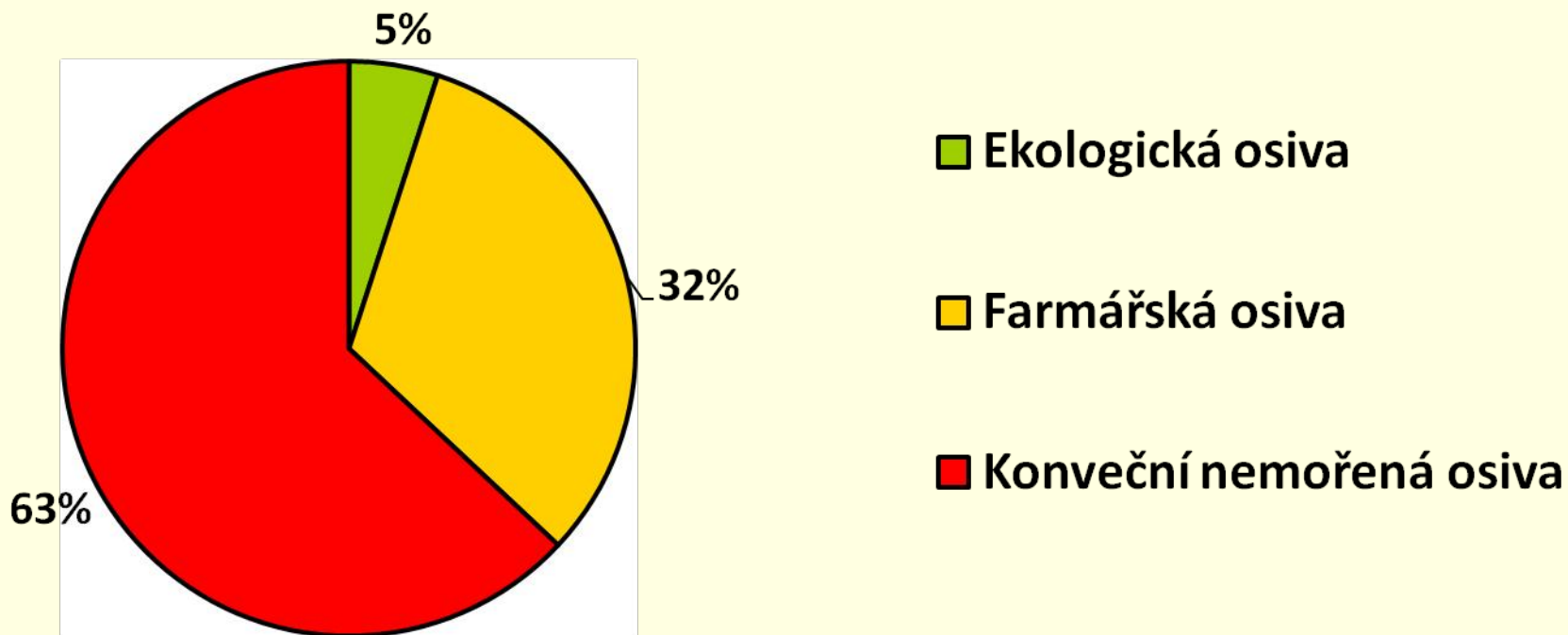
Výsledky: Konveční osivo v EZ

- Pokud není k dispozici ekologické osivo, farmáři často využívají konveční nemořená osiva.

Tabulka 2: Konveční nemořená osiva (výjimky)

Druh	2009		2010	
	Počet výjimek	Osivo (t)	Počet výjimek	Osivo (t)
Pšenice setá	66	271	112	515
Špalda	5	78	9	8
Ječmen	47	129	77	319
Triticale	86	651	76	455
Žito	23	12	20	42
Oves	161	523	174	444
Celkem	398	1664	468	1783

Výsledky: Použití kategorií osiv

Výsledky: Přesevy

Tabulka 3: Opakované přesevy osiva na ekologických farmách

Plodina	Průměrný počet přesevů	Maximální počet přesevů
Pšenice ozimá	2	6
Pšenice jarní	2	5
Pšenice špalda	4	15
Pšenice ostatní	3	5
Ječmen ozimý	2	3
Ječmen jarní	3	16
Oves pluchatý	3	16
Oves nahý	2	4
Žito seté	3	15
Triticale	3	10

Výsledky: Názory zemědělců

Tabulka 4: Názory ekologických zemědělců

Důvody pro použití konvečních osiv (%)		Využívání databáze osiv - ÚKZÚZ (%)		Preferujete ekologická osiva (%)	
Vhodnost odrůd	16	Ano, využívám	51	Ano	75
Cena	37	Ano, občas využívám	16	Ne	14
Dopravní vzdálenosti	18	Znám, nevyžívám	20	Nevím	11
Nabídka	24	Nemám přístup	7		
Ostatní	5	Ostatní	6		

Závěr

- Nedostatek ekologických osiv limituje rozvoj a produktivitu hospodaření na orné půdě v ČR.
- Opakované přesevy (farmářské osivo) není ideální z pohledu kvality osiva a vlivu na porost.
- Většina ekologických zemědělců deklaruje zájem o přednostní využití ekologických osiv.

Závěr

- Jednou z hlavních příčin nedostatku bio osiv je nízký stupeň uznání osiv (pouze 25% z množitelských ploch).
- Ekologické osivo musí splnit stejné podmínky jako konveční osivo (množitelské porosty, osiva), ale bez podpůrných prostředků (pesticidy).
- Finanční motivace množitelů?
- Úprava podmínek pro uznání porostů a osiv?

Děkuji za pozornost

Finančně podpořeno projektem NAZV QI 91C123

Další informace:

- <http://konvalina.zf.jcu.cz> (od cca 1.3.2012)
- **Konvalina, P.**, Capouchová, I., Prokinová, E., Stehno, Z., Bláha, L., Moudrý, J. (2010): Volba osiva obilnin v ekologickém zemědělství (certifikovaná metodika). JU ZF v Č. Budějovicích, 41 s., ISBN 978-80-7394-230-4
- Články v časopisu Úroda